

Warszawiaków portret nie dzisiejszy

The portrait
of former Varsovians

WARSZAWA MIASTO | WARSAW CITY

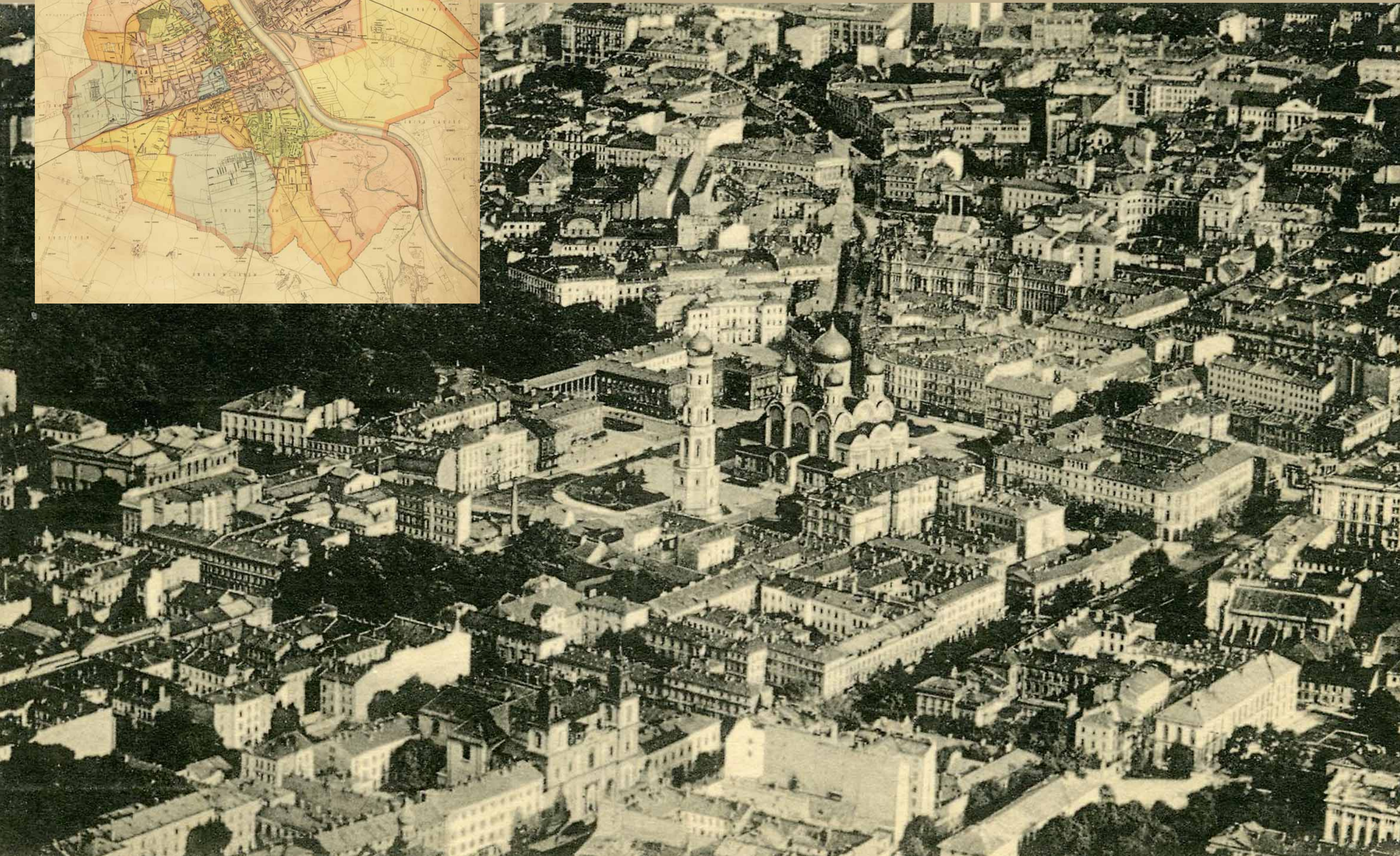

Plan miasta stołecznego Warszawy i okolic z oznaczeniem nowych granic oraz okręgów milicyjnych, 1916 (72/1004/KI/91)

Plan of the capital city of Warsaw and the surrounding area, marking new borders and militia districts, 1916

Panorama Warszawy — widok na plac Saski, Ogród Saski, pałac Saski, sobór św. Aleksandra Newskiego, przed 1915 (72/1622/48)

Panorama of Warsaw — a view of Saski Square, Saski Garden, Saski Palace, the Orthodox Cathedral of St. Alexander Nevsky, before 1915

WARSZAWA MIASTO | WARSAW CITY

Rynek Starego Miasta — fragment strony północnej i wschodniej z wylotem na Krzywe Koło, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/127)

Old Town Square — a fragment of the northern side and the eastern side with the exit to Krzywe Koło, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Krakowskie Przedmieście, 195–1918, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/297)

Krakowskie Przedmieście Street, 195–1918, photog. Z. Marcinkowski

Kolumna Zygmunta III Wazy na placu Zamkowym, 1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/339)

Sigismund III Vasa's Column at Castle Square, 1915, photog. Z. Marcinkowski

Zamek Królewski przy placu Zamkowym, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/707)

The Royal Castle at the Castle Square, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Pomnik Adama Mickiewicza na Krakowskim Przedmieściu, w tle dach kościoła św. Anny, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/861)

Adam Mickiewicz Monument in Krakowskie Przedmieście, in the background the roof of the Church of St. Anna, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

WARSZAWA MIASTO | WARSAW CITY

Ulica Karowa — wiadukt S. Markiewicza, przed sierpniem 1915 (72/1622/311)

Karowa Street — S. Markiewicz viaduct, before August 1915

Hotel Bristol na Krakowskim Przedmieściu (róg ulicy Karowej), przed 1915 (72/1622/104)

Hotel Bristol on Krakowskie Przedmieście (corner of Karowa Street), before 1915

Kościół św. Aleksandra na placu Trzech Krzyży, po 1915 (72/1622/1)
The Church of St. Alexander in the Three Crosses Square, after 1915

Panorama Warszawy lewobrzeżnej — widok od strony Wisły, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/105)

Panorama of left-bank Warsaw — a view from the side of the Vistula, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

WARSZAWA MIASTO | WARSAW CITY

Prawosławny sobór katedralny św. Aleksandra Newskiego na placu Saskim, pocz. XX w. (72/1622/38)

The Orthodox Cathedral of St. Alexander Nevsky in Saski Square, early 20th century

Warszawiak, mijając sobór na placu Saskim, z przekąsem patrzy na wysoką dzwonnice, którą nazwał na poczekaniu „wieżą ciśnien prawosławia”.

Warszawa współczesna w dwunastu obrazach, Lwów 1913

The resident of Warsaw, passing the Orthodox cathedral in Saski Square, looks with a sneer at the tall belfry, which he called „the Orthodox water tower”.

Contemporary Warsaw in twelve pictures, Lviv 1913

Park Ujazdowski, w tle widoczna cerkiew św. Michała Archanioła przy placu na Rozdrożu, pocz. XX w. (72/1622/38)

Ujazdowski Park, in the background the Orthodox Church of St. Michael the Archangel at the Crossroads Square, early 20th century

Panorama Warszawy — z prawej strony widoczny sobór na placu Saskim, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/96)

Panorama of Warsaw — the Orthodox Cathedral of St. Alexander Nevsky in Saski Square is visible on the right, early XX century, photog. Z. Marcinkowski

Ulica Podwale, 1912–1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/539)

Podwale Street, 1912–1915, photog. Z. Marcinkowski

Panorama Warszawy lewobrzeżnej — widok od strony Wisły, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/105)

Panorama of left-bank Warsaw — a view from the side of the Vistula, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

WARSZAWA MIASTO | WARSAW CITY

Pałac Staszica przebudowany w stylu bizantyjsko-ruskim na cerkiew św. Tatiany Rzymianki, pocz. XX w. (72/1624/0/2)

Staszic Palace rebuilt in the Byzantine-Ruthenian style into the Orthodox Church of St. Tatiana of Rome, early 20th century

Krakowskie Przedmieście — po lewej stronie witryny sklepowe z szyldami w języku rosyjskim, 1911–1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/488)

Krakowskie Przedmieście Street — on the left shop windows with signboards in Russian, 1911–1915, photog. Z. Marcinkowski

Kamienica przy ulicy Piwnej 18 — polskie i rosyjskie napisy umieszczone w oznakowaniu domu, 1913–1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2086)

Tenement house at 18 Piwna Street — Polish and Russian inscriptions placed on the house marking, 1913–1915, photog. Z. Marcinkowski

Rynek Starego Miasta 17 — szyld apteki z polskimi i rosyjskimi napisami, 1913–1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2083)

Old Town Square 17 — pharmacy fascia with Polish and Russian inscriptions, 1913–1915, photog. Z. Marcinkowski

WARSZAWA MIASTO | WARSAW CITY

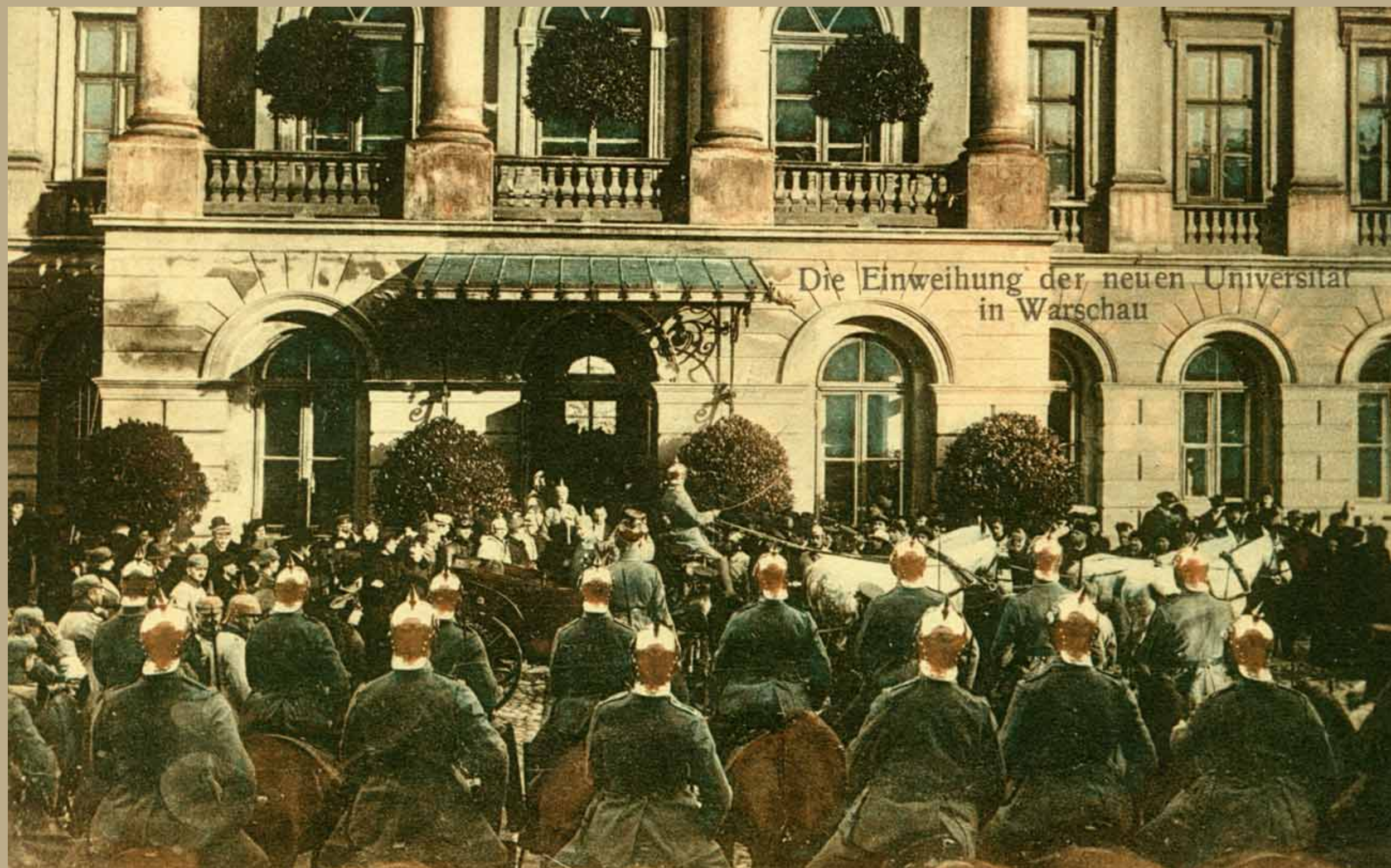

Kościół ewangelicko-augsburski przy placu S. Małachowskiego, przed 1918 (72/1622/9)

Evangelical-Augsburg Church at S. Małachowski Square, before 1918

Cesarsko-Niemiecki Urząd Gubernialny, Oddział Meldunkowy — ludzie przed wejściem, ok. 1916, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2275)

Imperial-German Governorate Office, Registration Department — people in front of the entrance, around 1916, photog. Z. Marcinkowski

Uroczysta inauguracja odrodzonego Uniwersytetu Warszawskiego z udziałem niemieckiego gubernatora, gen. Hansa von Beselera, 15 listopada 1915 (72/1622213)

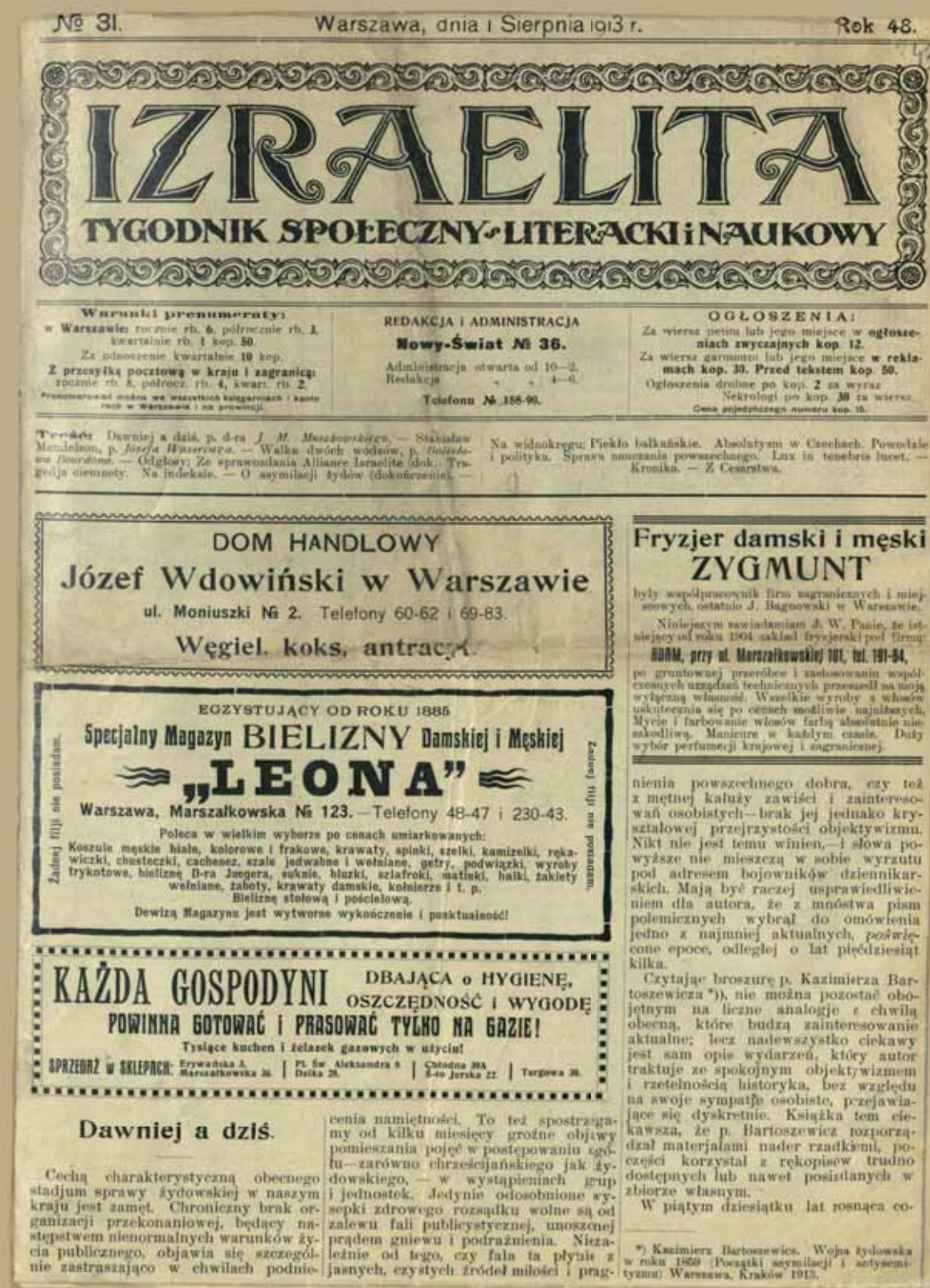
The ceremonial inauguration of the reborn University of Warsaw with the participation of the German governor, General Hans von Beseler, November 15th, 1915

Ulica Świętojańska róg placu Zamkowego — wartownik niemiecki przed bramą zamku, na narożnej kamienicy naklejone afisze w języku polskim i niemieckim, 1916, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2262)

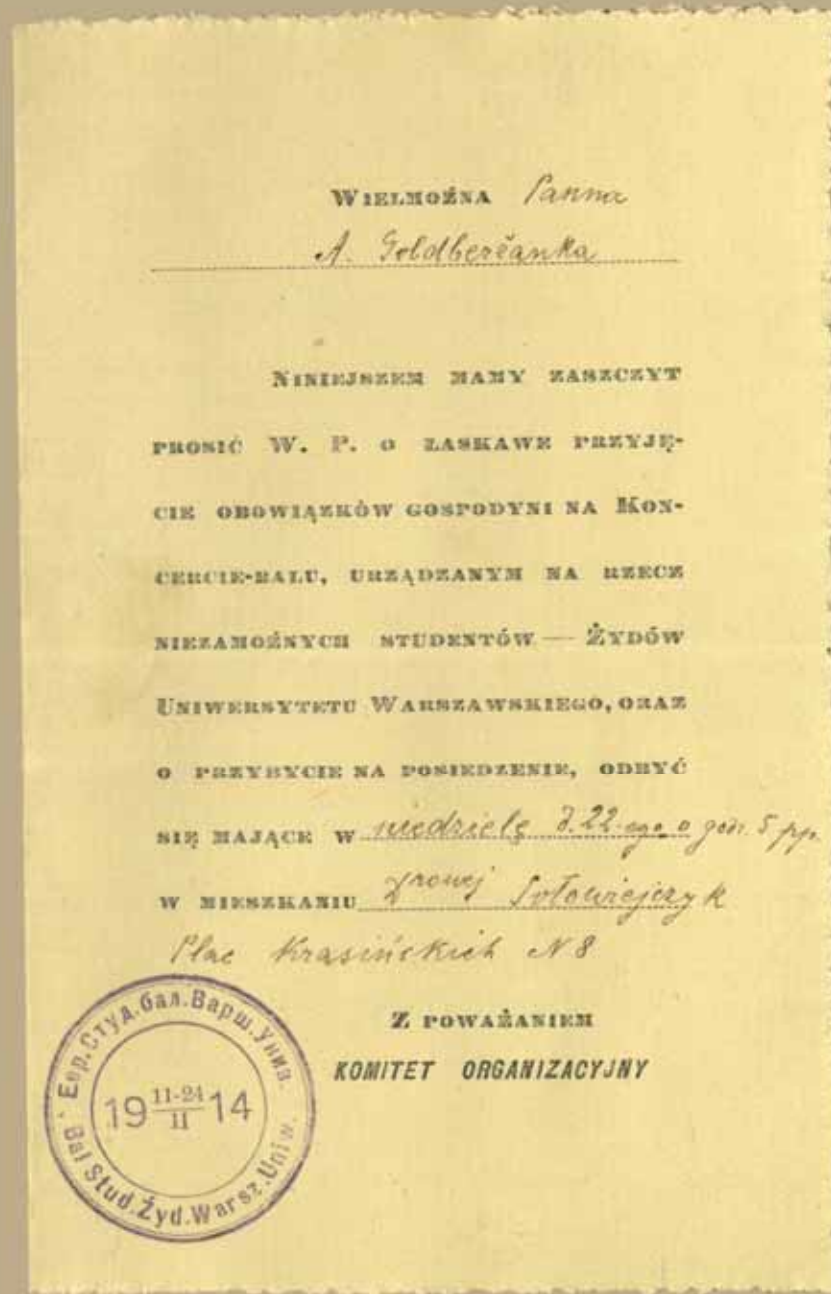
Świętojańska Street, corner of the Castle Square — German guard in front of the castle gate, posters in Polish and German stuck on the corner tenement house, 1916, photog. Z. Marcinkowski

WARSZAWA MIASTO | WARSAW CITY

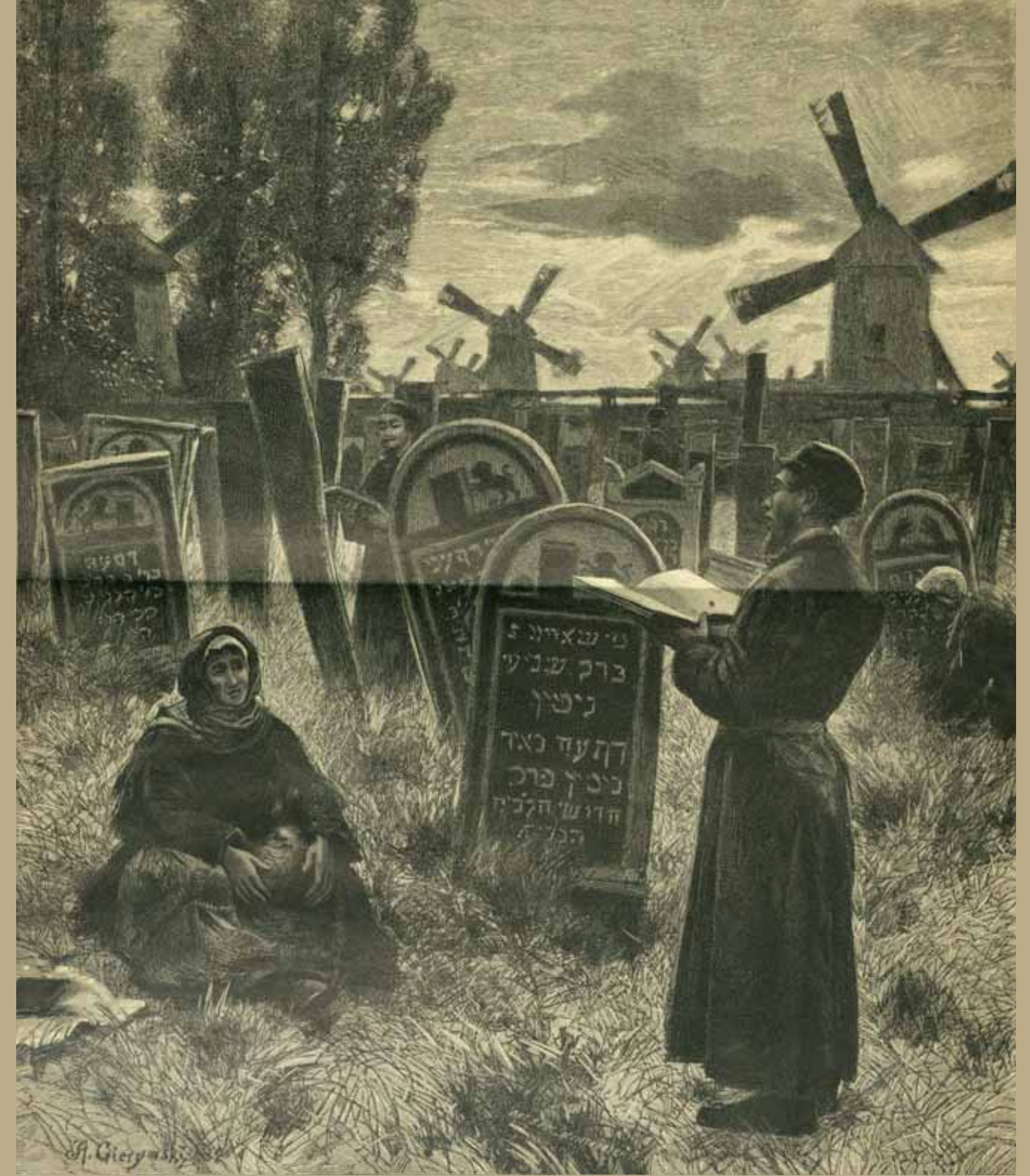
Pierwsza strona wydawanego w Warszawie tygodnika „Izraelita”, 1 sierpnia 1913 (72/201/10/409)

The first page of “Izraelita”, the weekly published in Warsaw, August 1st, 1913

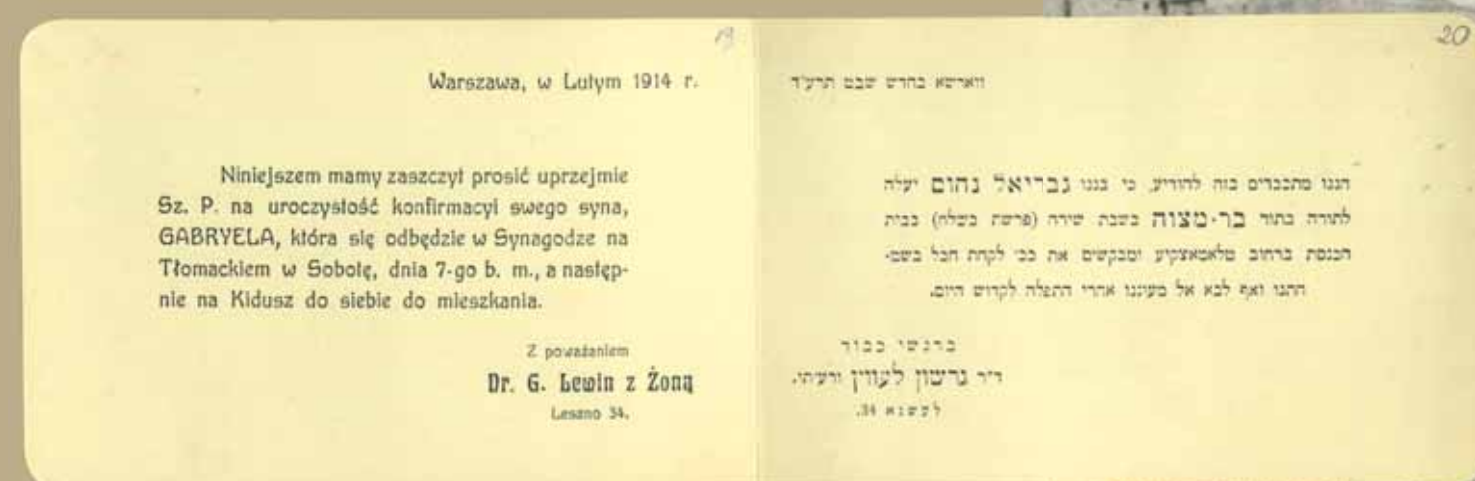
Prośba o przyjęcie roli gospodyni koncertu-balu, urządzanego na rzecz niezamożnych studentów żydowskich Uniwersytetu Warszawskiego, skierowana przez organizatorów tej imprezy do A. Goldberżanki, 1914 (72/201/10/409)

A request to assume the role of the host of a concert-ball, organized for poor Jewish students of the University of Warsaw, addressed by the organizers of this event to A. Goldberżanka, 1914

Na cmentarzu żydowskim, [1882], rys. A. Gierymski (72/201/10/412)

At the Jewish cemetery, [1882], drawing by A. Gierymski

Zaproszenie na uroczystość konfirmacji w synagodze na ulicy Tłomackie, luty 1914 (72/201/10/409)

Invitation to the confirmation ceremony in the synagogue on Tłomackie Street, February 1914

Synagoga przy ulicy Tłomackie w Warszawie, pocz. XX w. (72/1622/40)

Synagogue at Tłomackie Street in Warsaw, early 20th century

WARSZAWSKA ULICA | WARSAW STREET

Tramwaj konny przed pomnikiem Adama Mickiewicza na Krakowskim Przedmieściu, ok. 1900 (72/1624/0/3)

Horse-drawn tram in front of the Adam Mickiewicz monument on Krakowskie Przedmieście, circa 1900

Warszawiacy na Krakowskim Przedmieściu, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/1629)

Varsovians in Krakowskie Przedmieście, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Przechodnie na Krakowskim Przedmieściu, w tle pałac Tyszkiewiczów, 1918, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/473)

Passers-by on Krakowskie Przedmieście, in the background the Tyszkiewicz Palace, 1918, photog. Z. Marcinkowski

Targ na Szerokim Dunaju, 1915–1918, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/557)

Market on the Szeroki Danube, 1915–1918, photog. Z. Marcinkowski

Tramwaj konny przy hotelu Europejskim na Krakowskim Przedmieściu, ok. 1899–1900 (72/1622/108)

Horse-drawn tram at the Europejski Hotel on Krakowskie Przedmieście, circa 1899–1900

WARSZAWSKA ULICA | WARSAW STREET

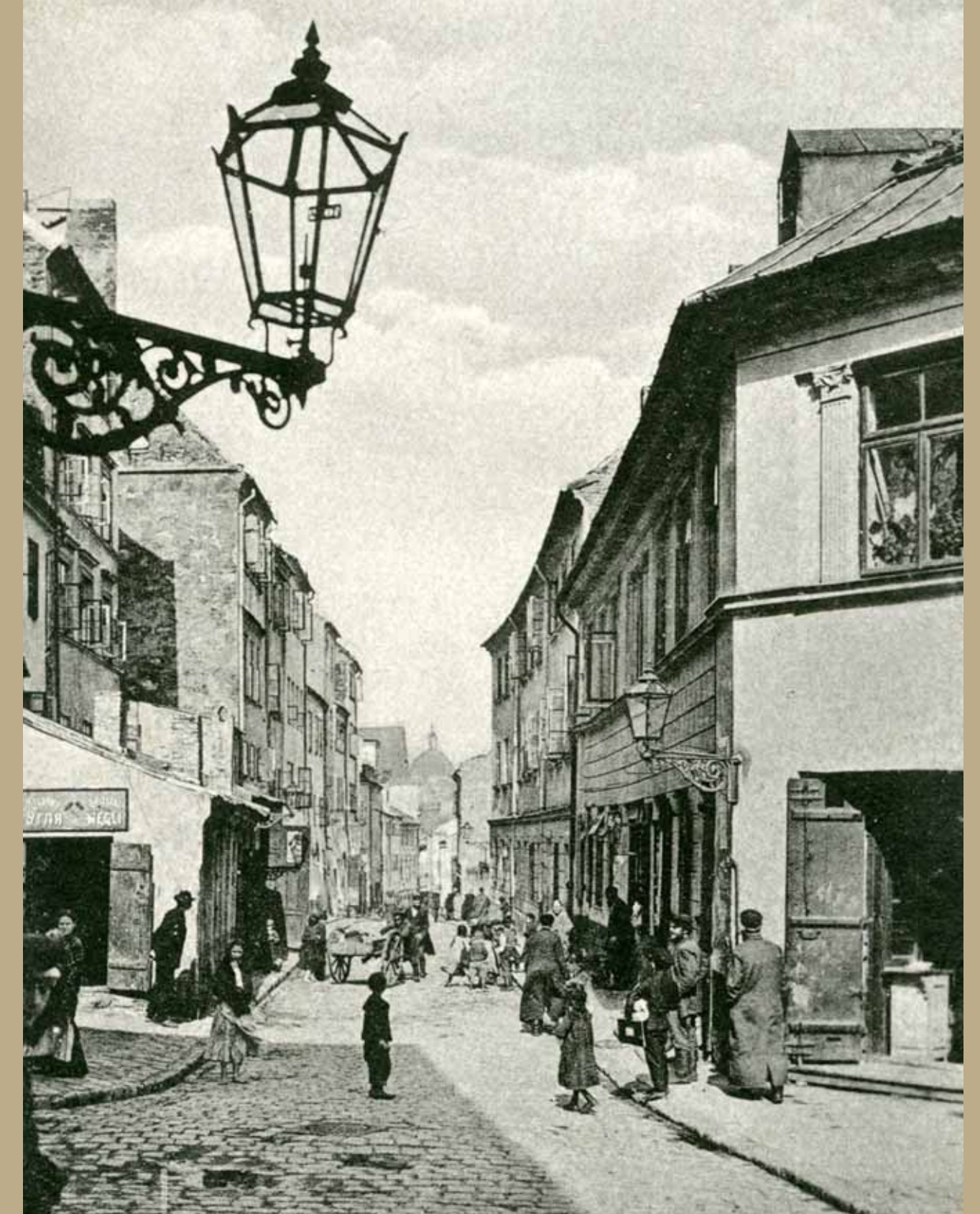
Tramwaje konne na Krakowskim Przedmieściu, 1902 (72/1622/341)

Horse trams in Krakowskie Przedmieście, 1902

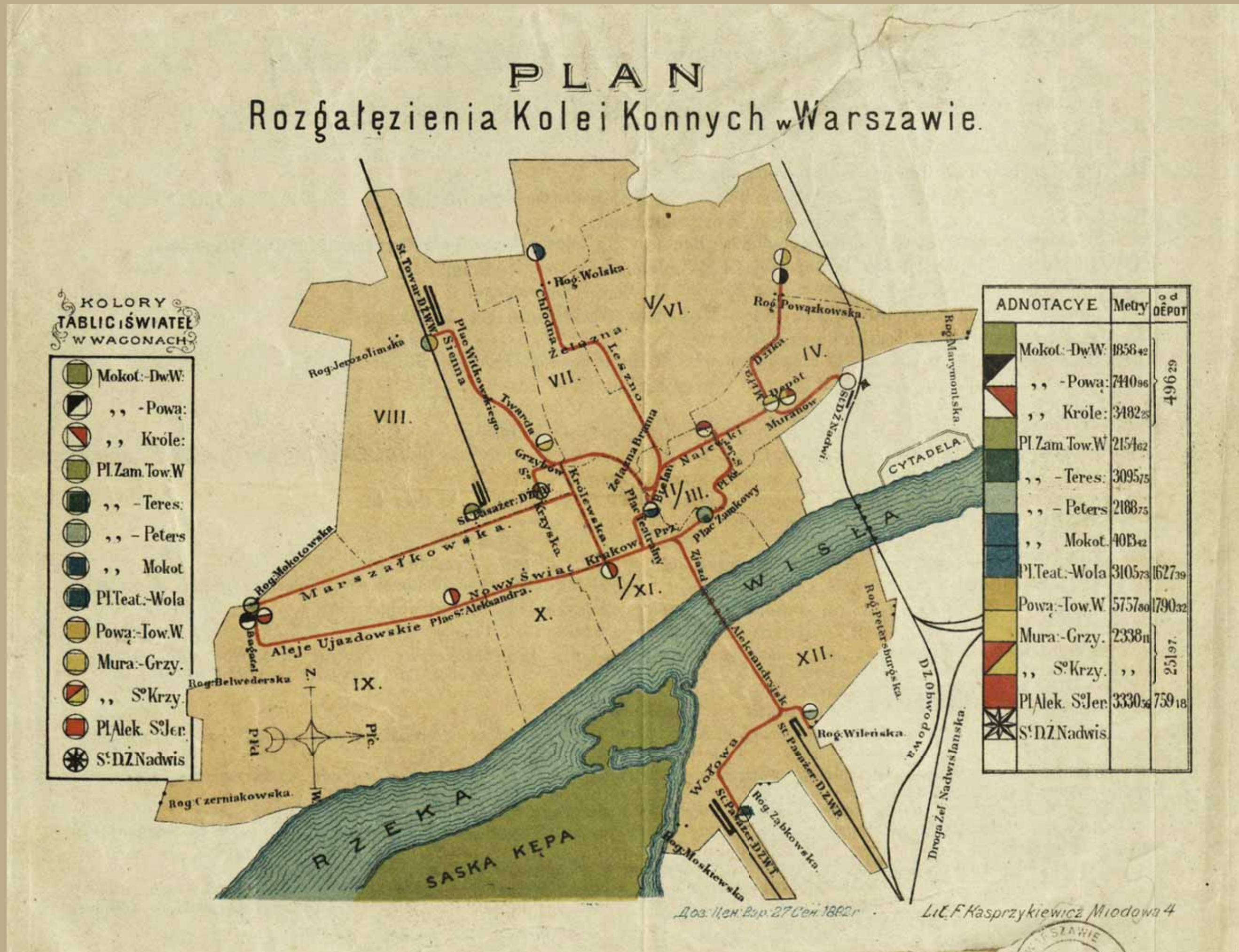
Ruch uliczny na Krakowskim Przedmieściu — dorożki, wóz, tramwaj konny, pocz. XX w. (72/1622/343)

Traffic on Krakowskie Przedmieście Street — carriages, wagon, horse-drawn tram, early 20th century

Ulica Brzozowa w Warszawie, przed 5 sierpnia 1915 (72/1622/567)

Brzozowa Street in Warsaw, before August 5th, 1915

Plan rozgałęzienia Kolei Konnych w Warszawie, 1882 (72/201)

Branching plan for the Horse Railway in Warsaw, 1882

Dorożki na ulicy Włodzimierskiej (obecnie ulica Czackiego) w Warszawie, w tle szły sklepowe z rosyjskimi napisami, przed sierpniem 1915 (72/1622/297)

Carriages on Włodzimierska Street (now Czackiego Street) in Warsaw, in the background shop signs with Russian inscriptions, before August 1915

Tramwaje konne przed Pasażem Simonsa na ulicy Długiej, przed 1908 (72/1622/298)

Horse trams in front of the Simons Passage on Długa Street, before 1908

WARSZAWSKA ULICA | WARSAW STREET

Tramwaje na placu Zygmunta (Zamkowym) w Warszawie, po 1908 (72/1622/394)

Trams at Zygmunt Square (Zamkowy) in Warsaw, after 1908

Ruch uliczny w Alejach Jerozolimskich — tramwaje elektryczne, dorożki, piesi, po 1908 (72/1622/303)

Traffic in Aleje Jerozolimskie — electric trams, carriages, pedestrians, after 1908

Bilet tramwajowy na wszystkie linie, 18 stycznia 1915 (72/201/10/221)

Warsaw tram ticket for all lines, January 18th, 1915

Przystanek tramwajów warszawskich, po 1908 (72/201/10/221)

Warsaw tram stop, after 1908

Projekt elektrycznego wagonu tramwajowego, 1909 (72/201/10/221)

Electric tram car project, 1909

WARSZAWSKA ULICA | WARSAW STREET

Ulica Freta, 1912–1916, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/422)

Freta Street, 1912–1916, photog. Z. Marcinkowski

Dworzec Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej na rogu Alej Jerozolimskich i ulicy Marszałkowskiej, b.d. (72/1622/243)

Warsaw-Vienna Railway Station at the corner of Aleje Jerozolimskie and Marszałkowska Street, no data

Ruch uliczny na Krakowskim Przedmieściu u wlotu na plac Zamkowy, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/490)

Traffic on Krakowskie Przedmieście at the entrance to Plac Zamkowy, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Krakowskie Przedmieście, b.d. (72/1622/319) | Krakowskie Przedmieście, no data

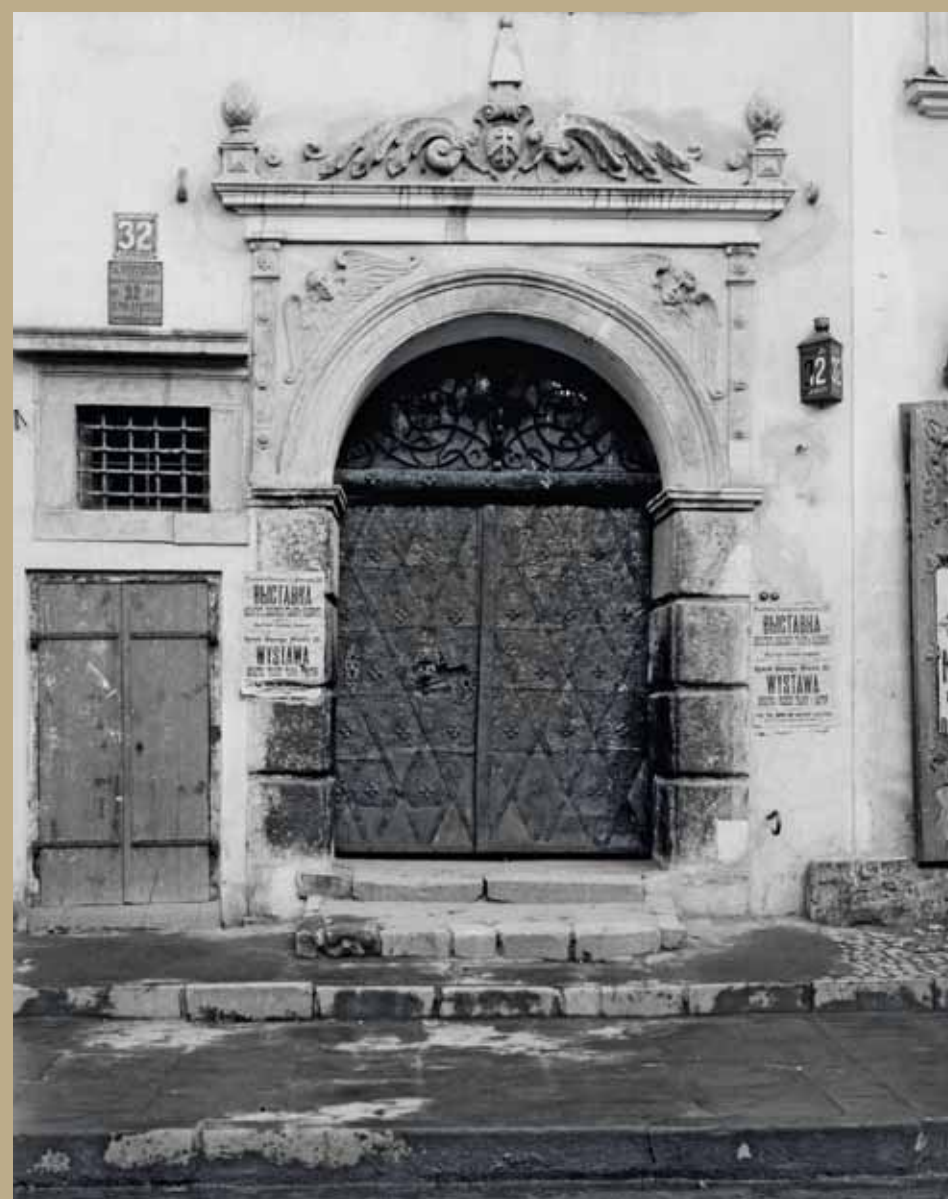

Typy warszawskie — stróżka, b.d. (72/201)

Warsaw types — female doorkeeper, no data

Warszawa.

Portal kamienicy przy Rynku Starego Miasta 32, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/150)

Portal of the tenement house at 32 Old Town Square, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Every owner of real estate in Warsaw, consisting of at least one apartment or an empty square, must keep a doorkeeper on it, who is responsible to the police.

In recent years, these doorkeeper have entered the police organization. The police may at any time, without notifying the host, deprive the doorkeeper of his occupation or prevent the host from choosing a guardian according to his preferences, suggesting his candidates. In each house, there is a separate steward for registration.

Doorkeepers in Warsaw have become a power that not only the tenant but also the owner of the house trembles at. Enraged by their importance in the police, they exert a real terrorism on the tenants in their tenement house and woe to those who start to fight with the guard [...]

Contemporary Warsaw in twelve pictures, Lviv 1913

Każdy właściciel nieruchomości w Warszawie, składającej się choćby z jednego mieszkania, czy też z placu pustego, musi na niej utrzymywać stróża, odpowiedzialnego przed policją.

Stróże ci w ostatnich latach weszli de facto (na mocy okólników policmajstra) do organizacji policyjnej. Policja może w każdej chwili bez zdawania sprawy gospodarzowi, pozbawić stróża zajęcia lub nie dozwolić gospodarzowi dobrać sobie stróża według swego upodobania, podsuwając swoich kandydatów. W każdym domu do czynności meldunkowych urzęduje osobny rządca.

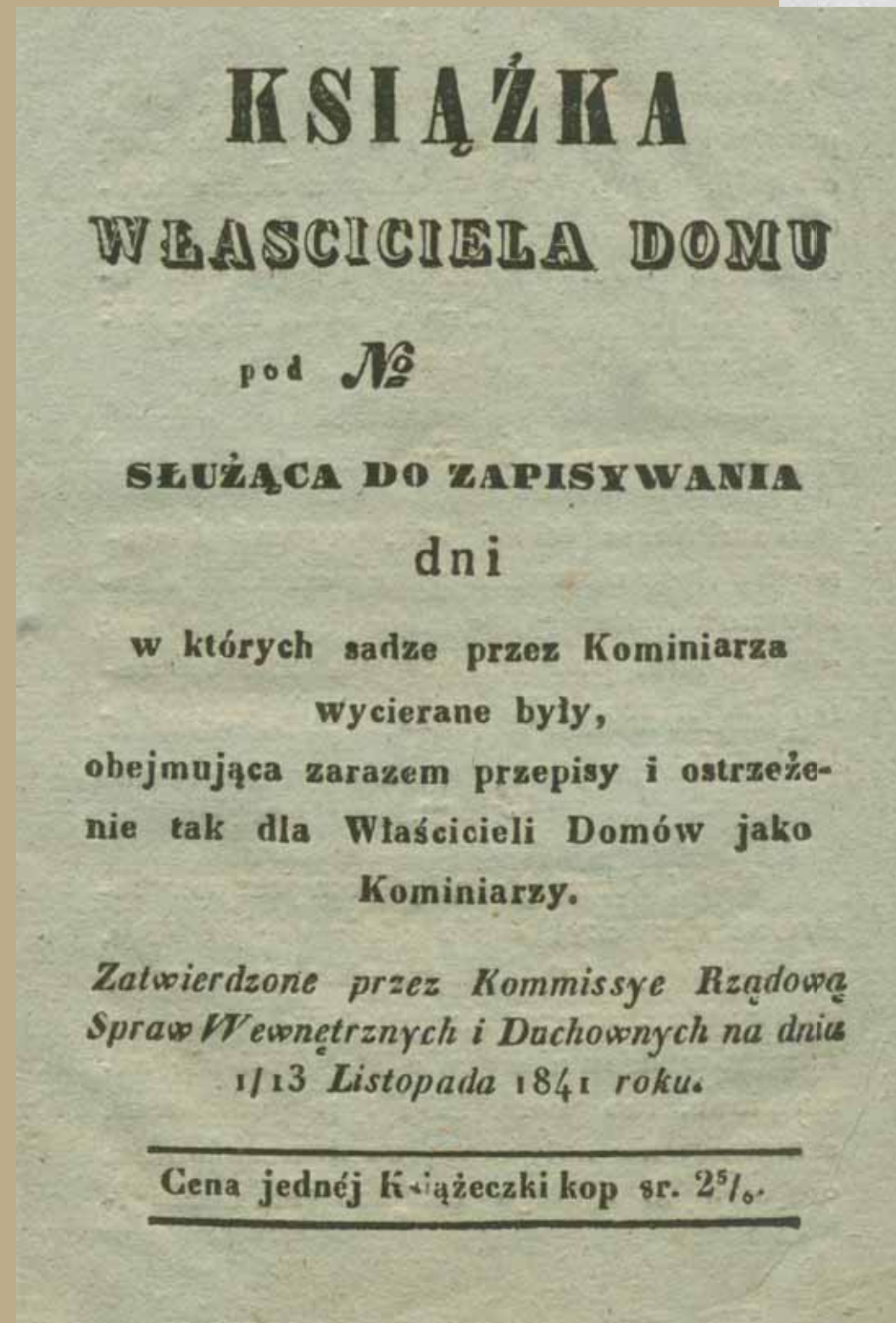
Stróże domowi stali się w Warszawie potęgą, przed którą drży nie tylko lokator, ale i właściciel domu. Rozzuchwaleni swoim znaczeniem w policji, wywierają oni w swojej kamienicy istny terrorizm na lokatorach i biada temu, kto ze stróżem pocnie wojować.

Warszawa współczesna w dwunastu obrazach, Lwów 1913

Fragment kamienicy staromiejskiej — widoczne kosze z ziemniakami i waga, w tle klatka z drobiem, pocz. XX w. fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2286)

Fragment of an Old Town house — visible baskets of potatoes and scales, in the background a cage with poultry, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

„Książka właściciela domu służąca do zapisywania dni, w których sadze przez kominiarza wycierane były...”, 1841 (72/201)

“Hausholder’s book for writing down days when soots were wiped by the chimney sweep...”, 1841

Kominiarze warszawscy, b.d. (72/201) | Warsaw chimney sweepers, no data

Typy warszawskie — węglarz (J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)

Warsaw types — coal man (J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

Typy warszawskie — węglarz, b.d. (72/201)

Warsaw types — coal man, no data

Ulica Mostowa — fragment ulicy widziany z góry od ulicy Nowomiejskiej w kierunku Wisły, ruch uliczny, przed 1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/1983)

Mostowa Street — part of the street viewed from the top of Nowowiejska Street towards the direction of Wisła, before 1915, photog. Zdzisław Marcinkowski

Warszawa — panorama miasta od strony Pragi, b.d. (72/1622)

Warsaw — panorama of the city, view from Praga side, no data

Typy uliczne — piaskarze, b.d. (72/201)

Street types — sandsellers, no data

Od poranka do zmroku
Po podwórkach wciąż chodzę,
Boć trza przynieść kęs chleba
Starej babce niebode;
Lat już setka jej prawie
Zaciężyła na głowie.
Kupcie piasku białego,
Kupcie, panie, panowie.
Piasku wiślanego!

A. Oppman

From morning to dusk
I still walk in the backyards,
Because I need to bring a bite of bread
Old poor grandmother;
It's been almost a hundred years old
She weighed down on her head.
Buy white sand,
Buy it, ladies, gentlemen.
Vistula sand!

A. Oppman

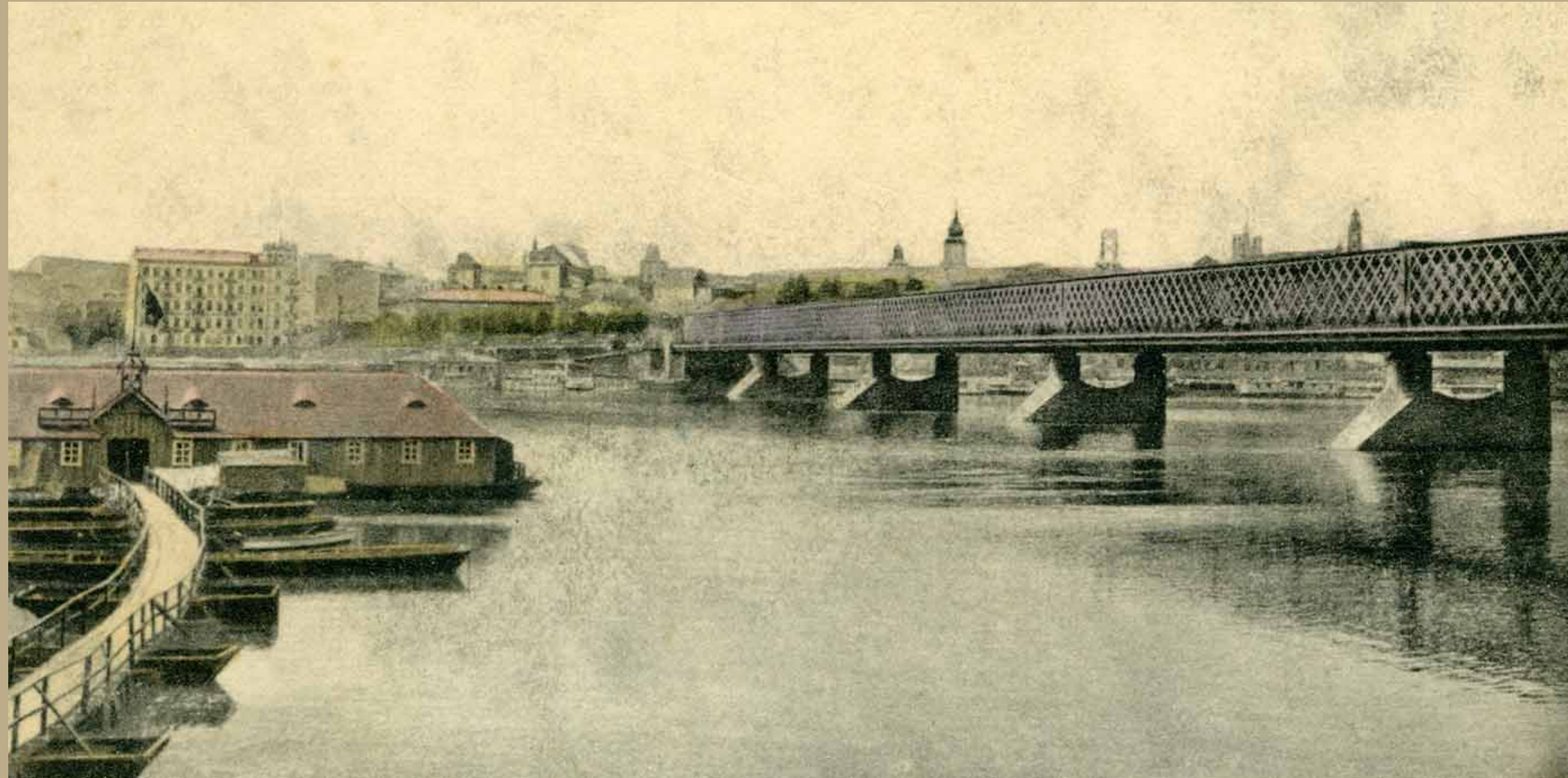
Wisła — piaskarze, w tle most kolejowy, 1903–1904, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/1105)

Vistula — sandsellers, a railway bridge in the background, 1903–1904, photog. Z. Marcinkowski

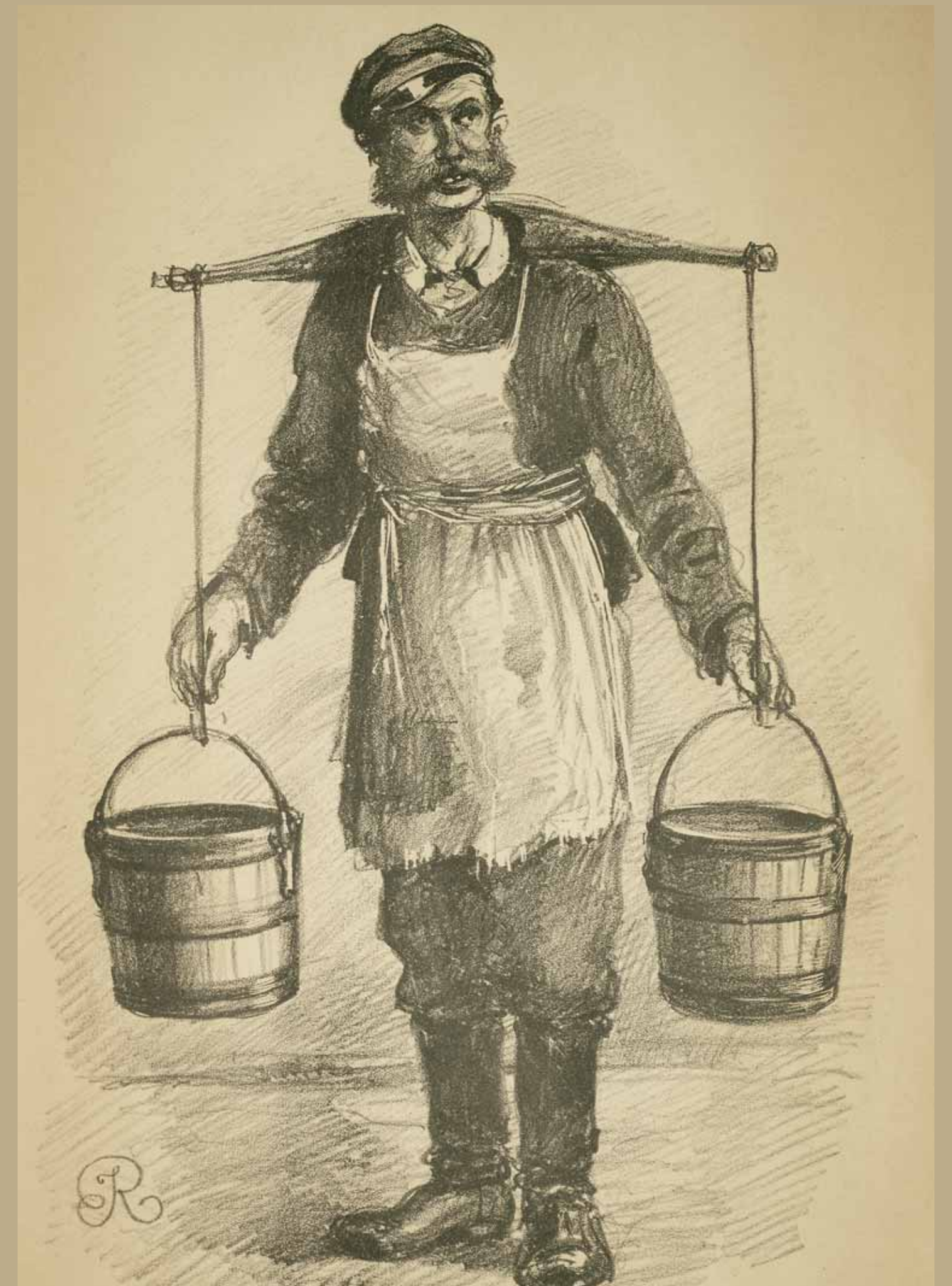

Typy uliczne — piaskarz, b.d. (72/201)

Street types — sandseller, no data

Warszawa — panorama miasta od strony Pragi, b.d. (72/1622) | Warsaw — panorama of the city, from Praga side, no data

Typy warszawskie — nosiwoda (J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)
Warsaw types — water carrier (J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

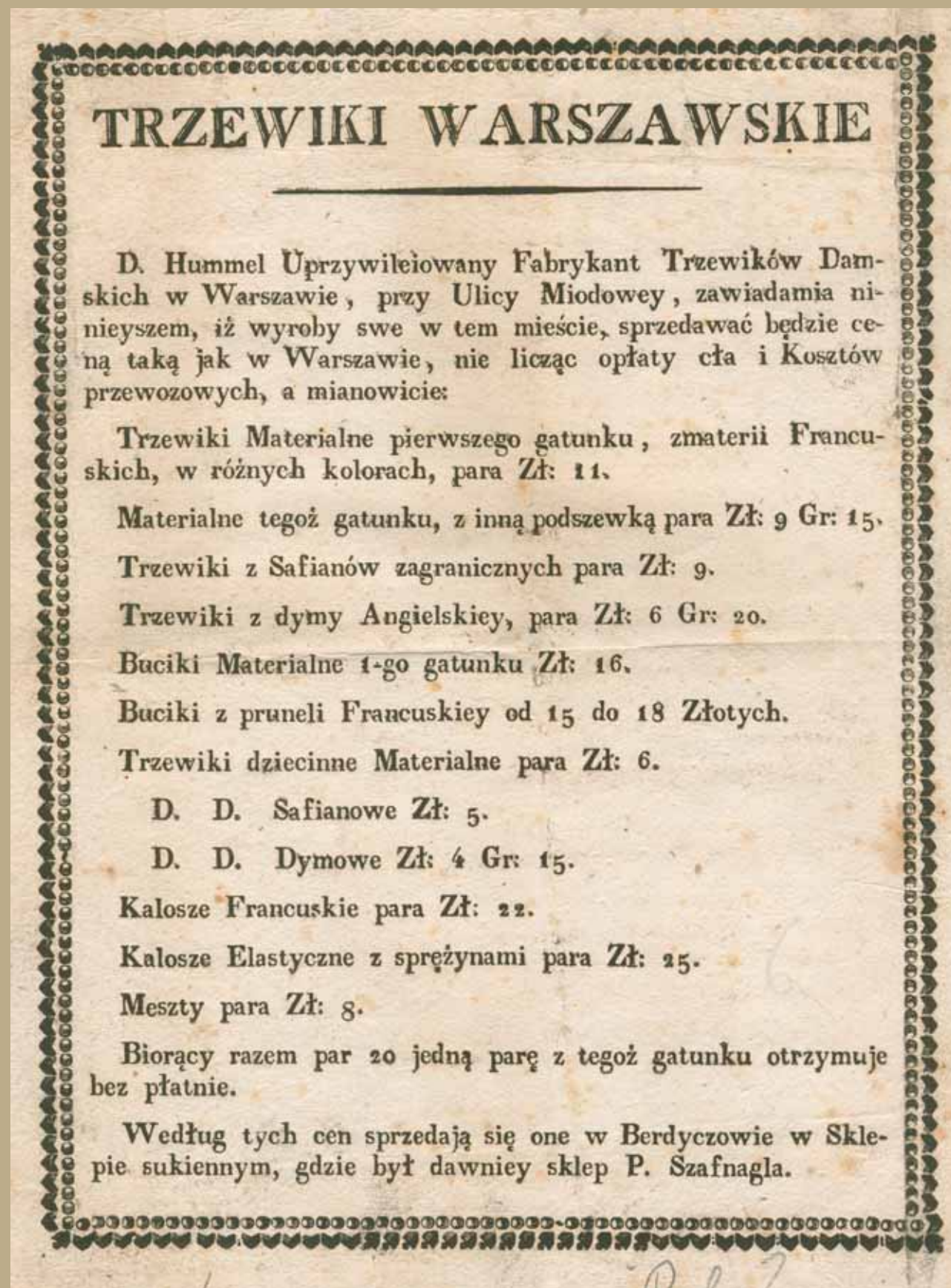
W kolejce po wodę, b.d. (72/201) | In line for water, no data

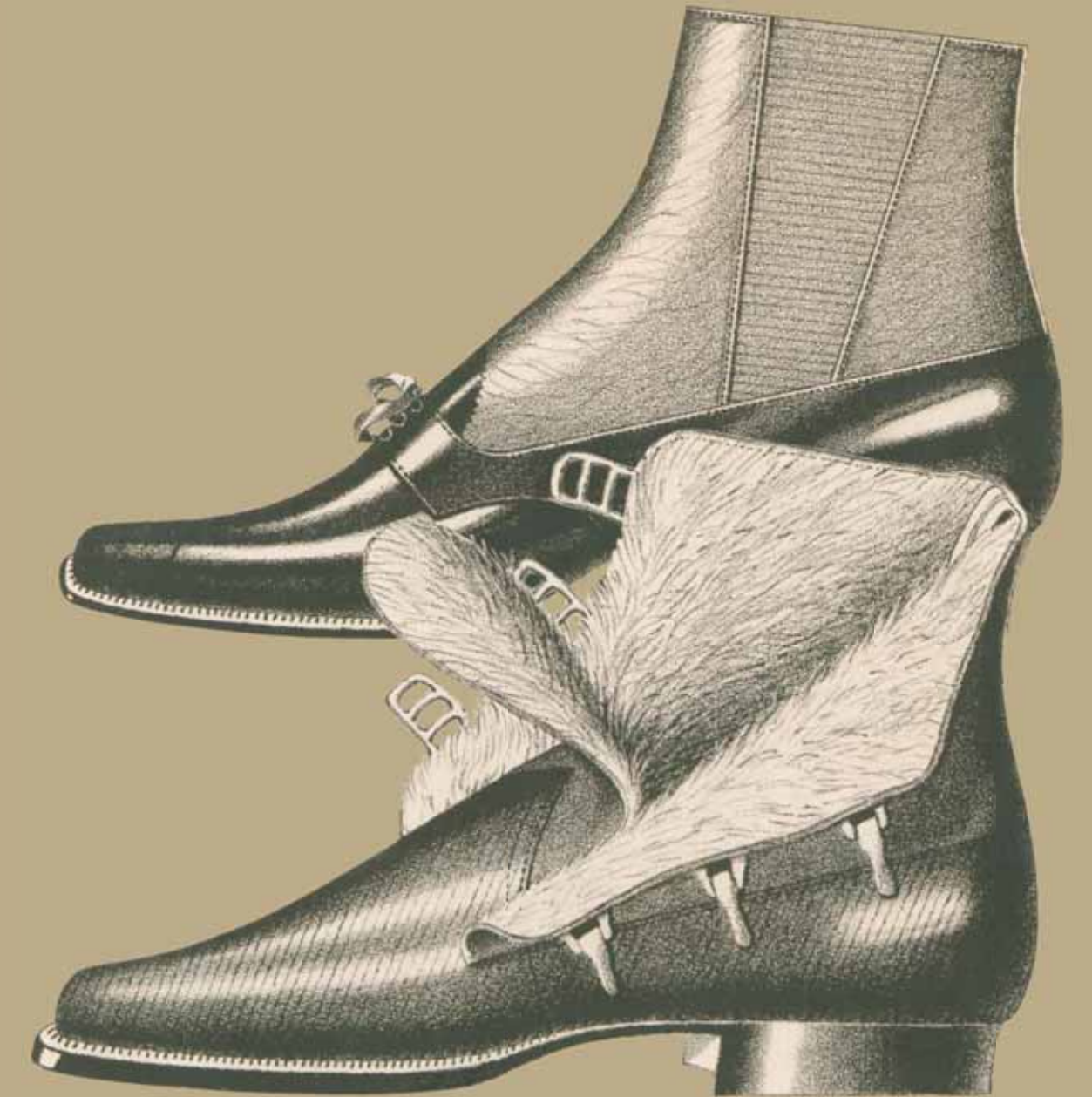
Brama przy seminarium przy kościele Karmelitów na Krakowskim Przedmieściu, przed 1912, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/769)
The gate at the Seminar by Carmelite Church on Krakowskie Przedmieście Street, before 1912, photog. Z. Marcinkowski

Typy warszawskie — szewczyk (J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)
 Warsaw types — little shoemaker (J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

Cennik obuwia sprzedawanego w Warszawie, b.d. (72/201)
 Shoes price list sold in Warsaw, no data

Ulotka reklamująca zakład szewski S. Hiszpańskiego, b.d. (72/201)
 Leaflet advertises S. Hiszpański' shoemaker workshop, no data

Targ na Szerokim Dunaju, na pierwszym planie stragan z obuwem, b.d., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2261)
 Market place on Szeroki Dunaj Street, stall with shoes in the foreground, no data, photog. Z. Marcinkowski

Stragany handlowe na Rynku Starego Miasta w Warszawie, b.d. (72/1622/407)

Commercial stalls in the Old Town Square in Warsaw, no data

Handel uliczny — przekupka z towarem, b.d., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2186)

Street trading — a marketwife with goods, no data, photog. Z. Marcinkowski

Przekupka warszawska, b.d. (72/201)

Warsaw fishwife, no data (72/201)

Handel uliczny, b.d. (72/201)

Street trading, no data (72/201)

Za dawnych czasów panią rynku staromiejskiego była przekupka warszawska, osoba którą, musiały otaczać uwagę wszystkie panie warszawskie...

Przekupka warszawska była przede wszystkim okazałą i korpulentną, bo dobrze się odżywiła i mało używała ruchu, a jeżeli i zdarzyły się wśród nich i szczuplejsze, wymiar skromniejszy wcale nie wpływał na zmniejszenie wymiaru ich buty i poczucia zajmowanej sytuacji. Stąd bez względu na tuszę wymowę miały jednakową, dosadną, bezapelacyjną, w imię zasady: „moje na wierzchu” stąd rezon przekupki warszawskiej, a więc staromiejskiej, bo innej wtedy nie było w stolicy, stał się przysłowiowym.

„Gazeta Warszawska”, b.d.

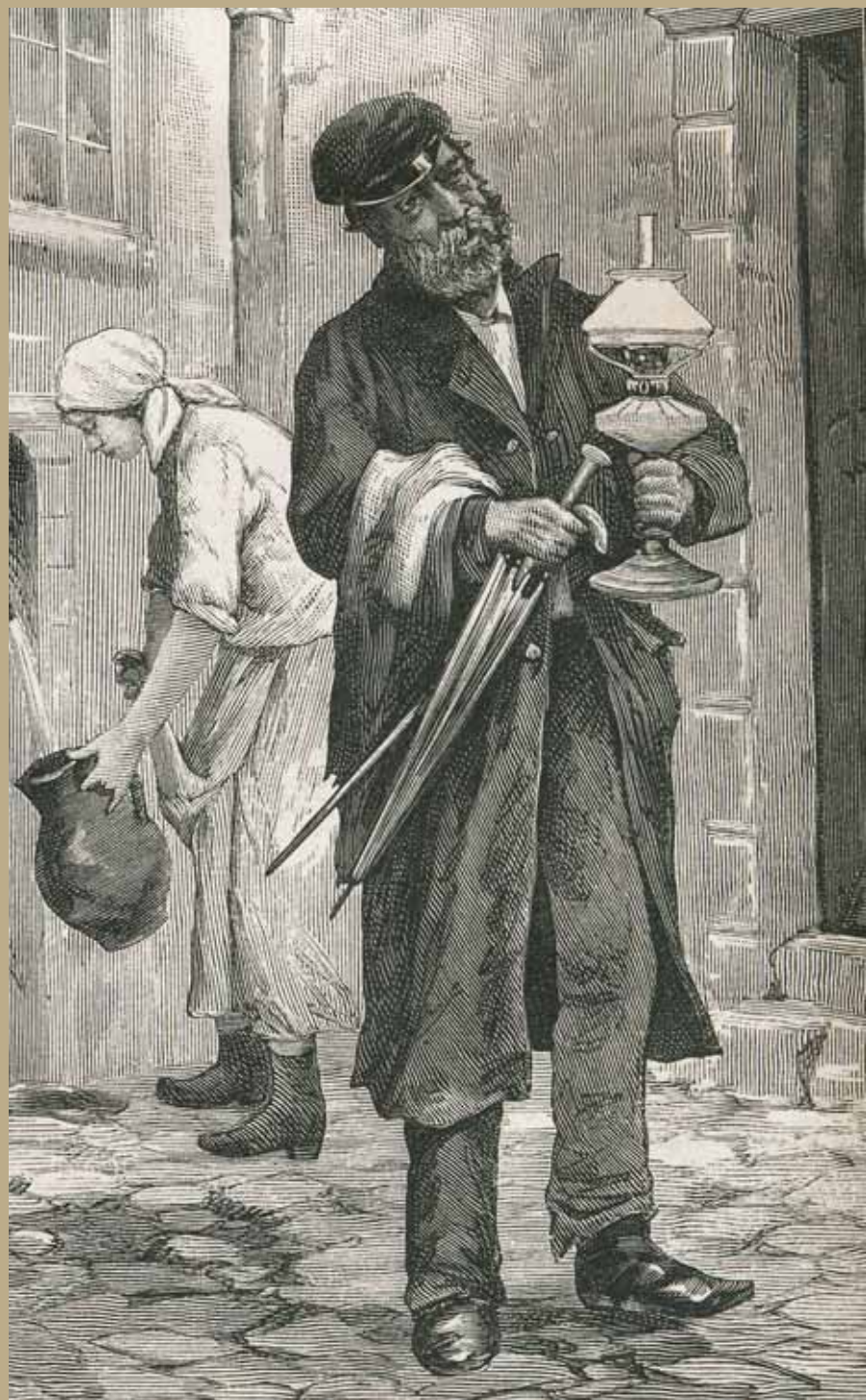
In the old days, the mistress of the Old Town market was a Warsaw fishwife, a person whom all Warsaw ladies must have attended ...

The Warsaw fishwife was stately and corpulent, because she ate well and used little exercise, and if there were also thinner ones among them, the more modest dimension did not reduce the size of their superbia and the sense of the situation they occupied. That is why, regardless of the fatness, they had the same, blunt, unquestionable eloquence, in the name of the principle: „mine on top”, therefore the resonance of the Warsaw fishwife, and therefore the Old Town fishwife, because there was no other then in the capital, became proverbial.

„Gazeta Warszawska”, undated

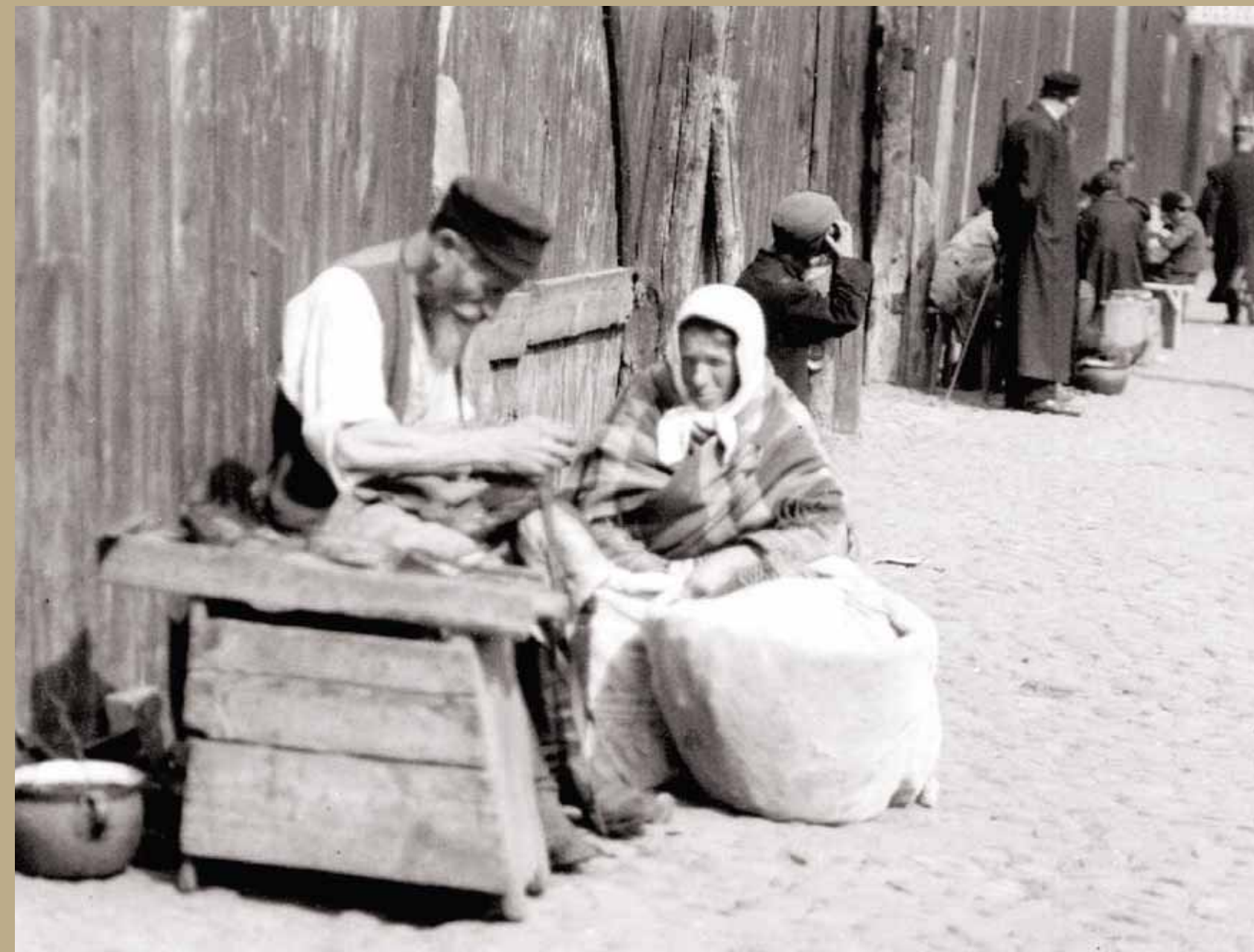

Warszawscy Żydzi, b.d., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/1364) | Warsaw Jews, no data, photog. Z. Marcinkowski

Typy uliczne — Żydzi, b.d. (72/201)

Street types — Jews, no data

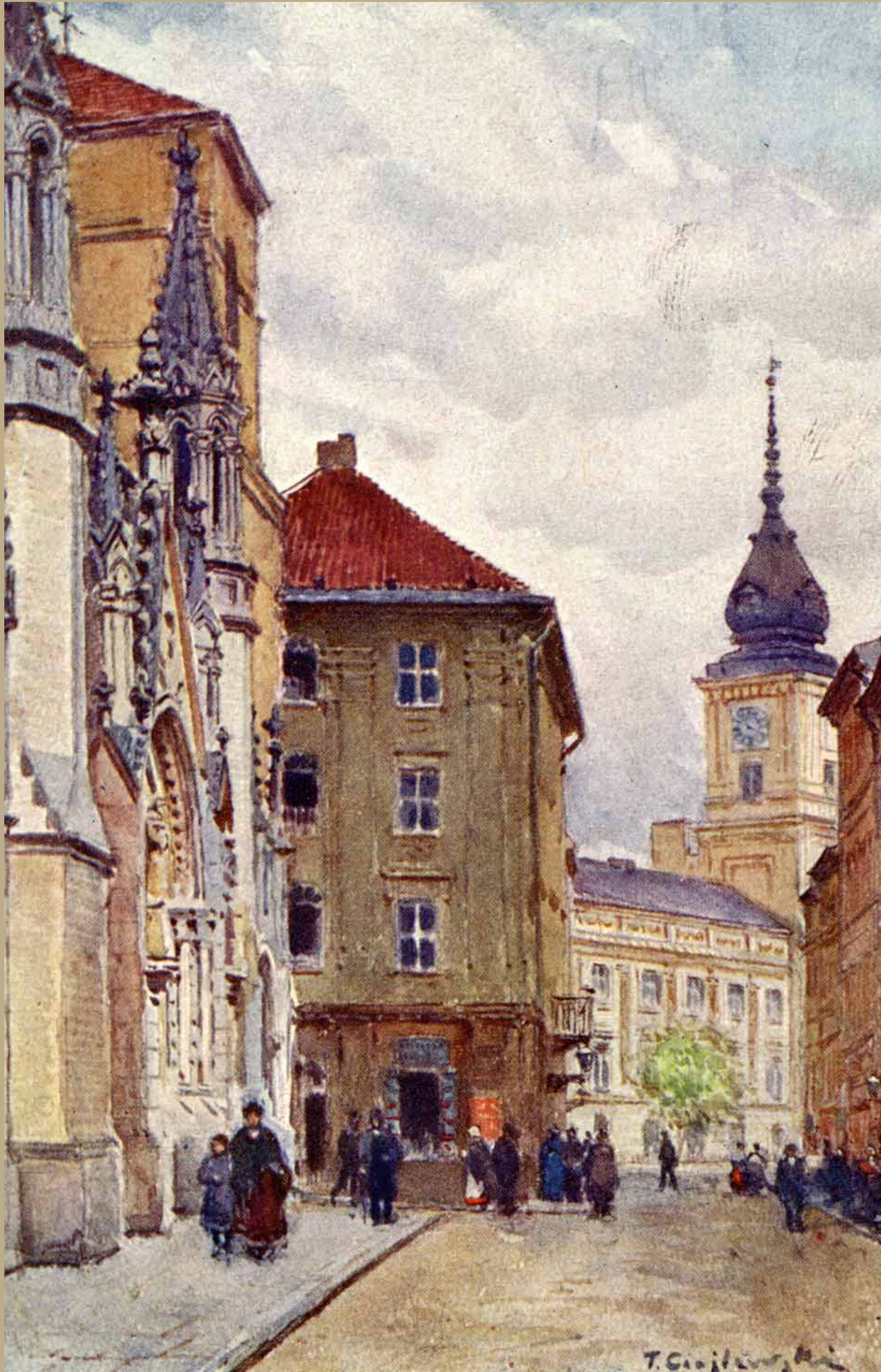
Typy uliczne — Żydzi, szewcy, żebracy i drobni sprzedawcy pod płotem, b.d., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2304)

Street types — Jews, shoemakers, beggars and petty sellers at the fence, no data, photog. Z. Marcinkowski

Typy warszawskie — Żyd handlarz (J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)

Warsaw types — Jew salesman (J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

Warszawa, ulica Świętojańska, reprodukcja obrazu T. Cieślowskiego, b.d. (72/1622)
Warsaw, Świętojańska Street, reproduction of a painting by T. Cieślowski, no data,

Typy warszawskie — kataryniarz
(J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)
Warsaw types — an organ grinder
(J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

Typy uliczne — kataryniarz, b.d. (72/201)
Street types — an organ grinder, no data

Typy uliczne — muzycanci, b.d. (72/201)
Street types — musicians, no data

Typy warszawskie — śpiewaczka uliczna
(J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)
Warsaw types — a street singer
(J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

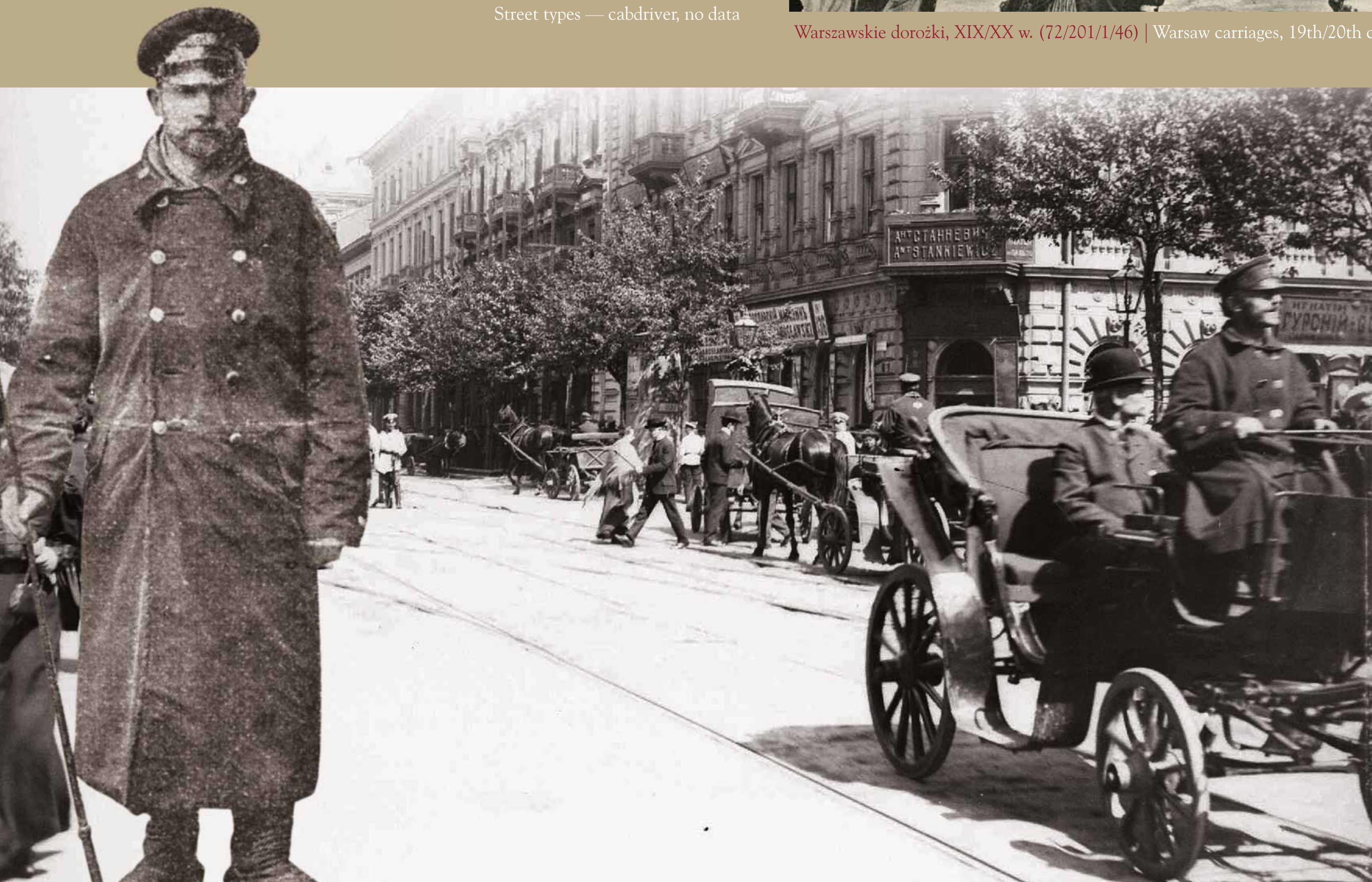

Typy uliczne — dorożkarz, b.d. (72/201)

Street types — cabdriver, no data

Warszawskie dorożki, XIX/XX w. (72/201/1/46) | Warsaw carriages, 19th/20th century

Na szczególną uwagę między woźnicami zasługują dorożkarze warszawscy. Dorożki są bardzo tanie, pomimo olbrzymich kursów. Kurs dorożką jednokonną kosztuje 40 groszy, parokonną, zwykle na gumowych obręczach, taksa podwójna.

Dorożkarz ubrany jest w liberię granatową z białymi, metalowymi guzikami, na głowie ma czapę ceratową, a na plecach zwieszony na blasze numer.

Warszawa współczesna w dwunastu obrazach, Lwów 1913

Warsaw cabdrivers deserve special attention among the coachmen. The cabs are very cheap, despite the enormous courses. A single-carriage ride costs 40 groszy, a double-carriage ride, usually with rubber rims, a double fee.

The cabdriver is dressed in navy blue livery with white metal buttons, an oilcloth cap on his head and a number on his back.

Contemporary Warsaw in twelve pictures, Lviv 1913

Tłok, dorożki i tramwaje konne na ulicy Marszałkowskiej, 1905, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2114)

Crowds, cabs and horse-drawn trams on Marszałkowska Street, 1905, photog. Z. Marcinkowski